

ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ И УРБАНИЗАМ

ARCHITECTURAL
HERITAGE AND
URBAN PLANNING

ЗБОРНИК РАДОВА: XI НАУЧНОСТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
PROCEEDINGS: XI SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL CONFERENCE

Београд, 2021. године

ИЗДАВАЧ:

Завод за заштиту споменика културе града Београда
Калемегдан Горњи град 14, Београд, Србија

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИК:

Оливера Вучковић, директор

СУОРГАНИЗАТОР:

Институт за архитектуру и урбанизам Србије
Булевар краља Александра 73/II, Београд, Србија

УРЕДНИК ЗБОРНИКА:

Раде Мрљеš

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИЦИ:

Ивана Весковић
Хајна Туцић

ТЕХНИЧКА ПРИПРЕМА:

Пакт студио – Пеђа Паровић

ЛЕКТУРА:

Преводачки студио Језикалац
Српски језик: Татјана Тодоровић
Енглески језик: Бојана Додић

ISBN 978-86-6100-000-3

ШТАМПА: Birograf comp

ТИРАЖ: 300

На корицама: мотив према урбанистичком плану Београда
Емилијана Јосимовића из 1867. године

Издавање Зборника и реализација конференције
финансирани су средствима Секретаријата за културу
Скупштине града Београда и Министарства просвете,
науке и технолошког развоја Републике Србије

Београд, 2021. године

PUBLISHED BY:

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade
14 Kalemegdan Gornji Grad, Belgrade, Serbia

EDITOR-IN-CHIEF:

Olivera Vučković, Director

CO-ORGANIZER:

Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia
73/II Kralja Aleksandra Blvd., Belgrade, Serbia

PROCEEDINGS EDITOR:

Rade Mrlješ

TECHNICAL EDITORS:

Ivana Vesković
Hajna Tucić

DTP ART:

Pakt Studio – Peđa Parović

PROOFREADING:

Jezikalac Language Studio
Serbian: Tatjana Todorović
English: Bojana Dodić

ISBN 978-86-6100-000-3

PRINTED BY: Birograf comp

PRINTED IN: 300 copies

Cover illustration: Motif based on the Urban Plan of Belgrade by
Emilijan Josimović, 1867

Publication of the Conference Proceedings and the organization
of the conference were made available by the Secretariat for
Culture of the Belgrade City Assembly and the Serbian Ministry
of Education, Science and Technological Development

Belgrade, 2021

ЗБОРНИК РАДОВА:
XI НАУЧНОСТРУЧНА КОНФЕРЕНЦИЈА
СА МЕЂУНАРОДНИМ УЧЕШЋЕМ

ГРАДИТЕЉСКО
НАСЛЕЂЕ
И **УРБАНИЗАМ**

ARCHITECTURAL
HERITAGE AND
URBAN PLANNING

PROCEEDINGS:
XI SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL CONFERENCE
WITH INTERNATIONAL PARTICIPATION

БЕОГРАД / BELGRADE
2021.

НАУЧНОСТРУЧНИ ОДБОР

Проф. др **Лука Сканси**,
Politecnico di Milano, Il Dipartimento di Architettura e Studi Urbani – DASTU, Италија

Проф. др **Мирјана Ротер Благојевић**,
Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, Србија

Проф. др **Ева Ваништа Лазаревић**,
Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, Србија

Проф. др **Марија Маруна**,
Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, Србија

Проф. др **Зоран Ђукановић**,
Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, Србија

Проф. др **Урош Радосављевић**,
Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, Србија

Проф. др **Златко Карач**,
Архитектонски факултет Свеучилишта у Загребу, Хрватска

Проф. др **Александар Кадијевић**,
Универзитет у Београду – Филозофски факултет, Србија

Проф. др **Аида Абаџић Хоџић**,
Филозофски факултет Универзитета у Сарајеву, Босна и Херцеговина

Проф. др **Драгана Ћоровић**,
Универзитет у Београду – Шумарски факултет, Србија

Доцент др **Рената Јадрешин Милић**,
School of Architecture, Unitec Institute of Technology, Окланд, Нови Зеланд

Доцент др **Александар Станичић**,
Faculteit Bouwkunde TU Delft, Холандија

Доцент др **Ален Жупић**,
Архитектонски факултет Свеучилишта у Загребу, Хрватска

Др **Аленка ди Батиста**,
Zavod za varstvo kulturne dediščine Slovenije, Območna enota Nova Gorica., Словенија

Др **Тијана Црнчевић**,
Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд, Србија

Др **Наташа Даниловић Христић**,
Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд, Србија

Др **Сања Симоновић Алфиревић**,
Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд, Србија

Др **Ана Никовић**,
Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд, Србија

Др **Злата Вуксановић Мацура**,
Географски институт „Јован Цвијић“ САНУ, Београд, Србија

Др **Марија Лалошевић**,
Урбанистички завод Београда, Србија

Бранка Шекарић,
Национални комитет ICOMOS Србија, Београд, Србија

Оливера Вучковић,
Директор Завода за заштиту споменика културе града Београда, Србија

Др **Марина Павловић**,
Завод за заштиту споменика културе града Београда, Србија

Раде Мрљеш,
Завод за заштиту споменика културе града Београда, Србија

Ивана Весковић,
Завод за заштиту споменика културе града Београда, Србија

ОРГАНИЗАЦИОНИ ОДБОР

Раде Мрљеш
Завод за заштиту споменика културе града Београда, Србија

Ивана Весковић
Завод за заштиту споменика културе града Београда, Србија

Саша Михајлов
Завод за заштиту споменика културе града Београда, Србија

Јасна Цветић
Завод за заштиту споменика културе града Београда, Србија

Хајна Туцић
Завод за заштиту споменика културе града Београда, Србија

Теодора Мердановић
Завод за заштиту споменика културе града Београда, Србија

Борјан Бранков
Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд, Србија

Милена Милинковић
Институт за архитектуру и урбанизам Србије, Београд, Србија

**XI SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL CONFERENCE WITH INTERNATIONAL PARTICIPATION
ARCHITECTURAL HERITAGE AND URBAN PLANNING**

MEMBERS OF THE SCIENTIFIC AND PROFESSIONAL COMMITTEE:

Luka Skansi, PhD, Associate Professor

Politecnico di Milano – Department of Architecture and Urban Studies, Italy

Mirjana Roter Blagojević, PhD, Full Professor

University of Belgrade – Faculty of Architecture, Serbia

Eva Vaništa Lazarević, PhD, Full Professor

University of Belgrade – Faculty of Architecture, Serbia

Marija Maruna, PhD, Full Professor

University of Belgrade – Faculty of Architecture, Serbia

Zoran Đukanović, PhD, Associate Professor

University of Belgrade – Faculty of Architecture, Serbia

Uroš Radosavljević, PhD, Associate Professor

University of Belgrade – Faculty of Architecture, Serbia

Zlatko Karač, PhD, Full Professor

University of Zagreb – Faculty of Architecture, Croatia

Aleksandar Kadrijević, PhD, Full Professor

University of Belgrade – Faculty of Philosophy, Serbia

Aida Abadžić Hodžić, PhD, Full Professor

University of Sarajevo – Faculty of Philosophy, Bosnia and Herzegovina

Dragana Ćorović, PhD, Associate Professor

University of Belgrade – Faculty of Forestry, Serbia

Renata Jadrešin Milić, PhD, Assistant Professor

School of Architecture, Unitec Institute of Technology, Auckland, New Zealand

Aleksandar Staničić, PhD, Assistant Professor

Faculty of Architecture and the Built Environment TU Delft, Netherlands

Alen Žunić, PhD, Assistant Professor

University of Zagreb – Faculty of Architecture, Croatia

Alenka di Battista, PhD

Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia, Nova Gorica Regional Office, Slovenia

Tijana Crnčević, PhD

Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia, Belgrade, Serbia

Nataša Danilović Hristić, PhD

Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia, Belgrade, Serbia

Sanja Simonović Alfirević, PhD

Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia, Belgrade, Serbia

Ana Niković, PhD

Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia, Belgrade, Serbia

Zlata Vuksanović Macura, PhD

Geographical Institute “Jovan Cvijić” Serbian Academy of Science and Art, Belgrade, Serbia

Marija Lalošević, PhD

Belgrade Urban Institute, Serbia

Branka Šekarić

National Committee ICOMOS Serbia, Belgrade, Serbia

Olivera Vučković

Director of the Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Serbia

Marina Pavlović, PhD

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Serbia

Rade Mrlješ

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Serbia

Ivana Vesković

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Serbia

MEMBERS OF THE ORGANIZING COMMITTEE:

Rade Mrlješ

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Serbia

Ivana Vesković

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Serbia

Saša Mihajlov

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Serbia

Jasna Cvetić

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Serbia

Hajna Tucić

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Serbia

Teodora Merdanović

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Serbia

Borjan Brankov

Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia, Belgrade, Serbia

Milena Milinković

Institute of Architecture and Urban & Spatial Planning of Serbia, Belgrade, Serbia

САДРЖАЈ / CONTENTS

14 РЕЧ УРЕДНИКА / EDITOR'S NOTE

I – НАСЛЕЂЕ И УРБАНИЗАМ У ТЕОРИЈИ, ПРАКСИ И ТЕОРИЈСКОЈ ПРАКСИ **HERITAGE AND URBAN PLANNING IN THEORY, PRACTICE AND THEORETICAL PRACTICE**

- 20 ЈАЧАЊЕ СВЕСТИ О НАСЛЕЂУ И ОДРЖИВОСТИ ИЗГРАЂЕНОГ ОКРУЖЕЊА У ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ
У ОБЛАСТИ АРХИТЕКТУРЕ И УРБАНИЗМА: ПРЕГЛЕД НАЈБОЉИХ ЕДУКАТИВНИХ ПРАКСИ
Владан Ђокић, Милица П. Милојевић, Александра Миловановић
ENHANCING OF HERITAGE AWARENESS AND SUSTAINABILITY OF BUILT ENVIRONMENT IN
ARCHITECTURAL AND URBAN DESIGN HIGHER EDUCATION: REVIEW OF BEST PRACTICES
Vladan Đokić, Milica P. Milojević, Aleksandra Milovanović
- 32 УЛОГА ЕДУКАЦИЈЕ У ПРОЦЕСУ БРЕНДИРАЊА МЕСТА И КРЕАТИВНОМ КОРИШЋЕЊУ
КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА: УВИД ИЗ МАЛИХ И СРЕДЊИХ ГРАДОВА СРБИЈЕ
Урош Радосављевић, Александра Ђорђевић
THE ROLE OF EDUCATION IN THE PROCESS OF PLACE BRANDING AND THE CREATIVE USE OF
CULTURAL HERITAGE: THE INSIGHT FROM SMALL AND MEDIUM-SIZED CITIES IN SERBIA
Uroš Radosavljević, Aleksandra Đorđević
- 44 ПАРАДИГМАТСКИ ХАБИТУС АРХИТЕКТУРЕ У ЗАШТИТИ КУЛТУРЕ ПРОСТОРА
Алекса Цигановић, Раде Мрљеш
PARADIGMATIC HABITUS OF ARCHITECTURE IN THE PROTECTION OF SPATIAL CULTURE
Aleksa Ciganović, Rade Mrleš
- 56 DUŠAN GRABRIJAN I JURAJ NEIDHARDT: MODELI TRANSFORMACIJE SARAJEVSKE
BAŠČARŠIJE U PRIZMI POLITIČKIH IDEOLOGIJA XX. STOLJEĆA
Aida Abadžić Hodžić
DUŠAN GRABRIJAN AND JURAJ NEIDHARDT: SARAJEVO'S BAŠČARŠIJA TRANSFORMATION
MODELS THROUGH THE PRISM OF THE 20th CENTURY POLITICAL IDEOLOGIES
Aida Abadžić Hodžić
- 68 ПРИСТУП ИСТРАЖИВАЊИМА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА И УРБАНИСТИЧКИХ ЦЕЛИНА
У РАДУ АРХИТЕКАТА ЗОРАНА Б. ПЕТРОВИЋА И БРАНИСЛАВА В. МИЛЕНКОВИЋА
Небојша Антешевић, Горан М. Бабић
AN APPROACH TO RESEARCHING ARCHITECTURAL HERITAGE AND URBAN AREAS DESIGNED
BY ARCHITECTS ZORAN B. PETROVIĆ AND BRANISLAV V. MILENKOVIĆ
Nebojša Antešević, Goran M. Babić
- 82 ПРИЛОГ ПРОУЧАВАЊУ УРБАНИСТИЧКЕ ЗАМИСЛИ АРХИТЕКТЕ ДИМИТРИЈА Т. ЛЕКА:
УРБАНИСТИЧКИ ПРОЈЕКАТ РЕКОНСТРУКЦИЈЕ СКОПЉА 1914. ГОДИНЕ
Драгица Јовановић
CONTRIBUTION TO STUDYING URBAN PLANNING IDEAS OF ARCHITECT DIMITRIJE T. LEKO:
URBAN RECONSTRUCTION OF SKOPJE IN 1914
Dragica Jovanović

- 94 ЗАЈЕДНИЧКИ ПРОСТОРИ КАО УГРОЖЕН СЕГМЕНТ АРХИТЕКТОНСКОГ
СТАМБЕНОГ НАСЛЕЂА ИЗ ДРУГЕ ПОЛОВИНЕ 20. ВЕКА
Борјан Бранков, Божидар Манић
COMMON AREAS AS THREATENED SEGMENT OF ARCHITECTURAL RESIDENTIAL
HERITAGE FROM THE SECOND HALF OF THE 20th CENTURY
Borjan Brankov, Božidar Manić
- 106 ПРОСТОРНЕ ИМПЛИКАЦИЈЕ САВРЕМЕНОГ КОНЦЕПТА КУЛТУРНЕ
ОДРЖИВОСТИ НА ПРИМЕРУ ИНДУСТРИЈСКОГ НАСЛЕЂА
Јелена Павловић, Катарина Тарановић
SPATIAL IMPLICATIONS OF CONTEMPORARY CULTURAL SUSTAINABILITY
CONCEPT ON THE EXAMPLE OF INDUSTRIAL HERITAGE
Jelena Pavlović, Katarina Taranović
- 118 ПОСТИНДУСТРИЈСКИ ПРЕДЕЛИ СРЕДЊОИСТОЧНЕ ЕВРОПЕ У КОНТЕКСТУ
СТРАТЕГИЈА УРБАНЕ ОБНОВЕ ПОКРЕНУТЕ КУЛТУРОМ
Ана Станојевић, Љиљана Јевремовић, Бранко Турншек
POST-INDUSTRIAL LANDSCAPES OF CENTRAL-EASTERN EUROPE IN THE CONTEXT
OF CULTURE-LED URBAN REDEVELOPMENT STRATEGIES
Ana Stanojević, Ljiljana Jevremović, Branko Turnšek
- 130 ТУРИСТИЧКА ЦЕНТРИФИКАЦИЈА У ГРАДОВИМА СВЕТСКЕ БАШТИНЕ
НА МЕДИТЕРАНУ: ИЗАЗОВ У ПЛАНИРАЊУ РАЗВОЈА ГРАДА
Снежана Бобић, Мина Акаван
TOURISM GENTRIFICATION OF THE MEDITERRANEAN WORLD
HERITAGE CITIES: CHALLENGE IN URBAN PLANNING
Snežana Bobić, Mina Akhavan
- 144 ИСПИТИВАЊЕ ПОЗИЦИЈЕ СТРУЧНЕ СЛУЖБЕ ЗАШТИТЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА У КОНТЕКСТУ
УРБАНИСТИЧКЕ ТРАНСФОРМАЦИЈЕ ЧИНОВНИЧКЕ КОЛОНИЈЕ НА ВОЖДОВЦУ
Марија Драгишић, Зорана Ђорђевић
EXAMINING THE CULTURAL HERITAGE PROTECTION PRACTICE IN THE CONTEXT OF URBAN
TRANSFORMATION OF ČINOVNIČKA KOLONIJA HOUSING PROJECT, VOŽDOVAC BOROUGH
Marija Dragišić, Zorana Đorđević
- 156 ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ И ПРОЦЕСИ УРБАНОГ
ПЛАНИРАЊА – УСПЕШАН ПРИМЕР СИНГАПУРА
Невенка Новаковић, Роберт Тионг Ли Конг
BUILT HERITAGE AND URBAN PLANNING PROCESSES
– SUCCESSFUL EXAMPLE OF SINGAPORE
Nevenka Novaković, Robert Tiong Lee Kong
- 166 ОДРЖИВО УПРАВЉАЊЕ ГРАДИТЕЉСКИМ НАСЛЕЂЕМ КАО ПОТЕНЦИЈАЛ
ЛОКАЛНОГ ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА – ПРИМЕР СМЕДЕРЕВА, СРБИЈА
Милица Ђурђевић, Милица Ристовић
SUSTAINABLE MANAGEMENT OF ARCHITECTURAL HERITAGE AS LOCAL ECONOMIC
DEVELOPMENT POTENTIAL – THE CASE STUDY OF SMEDEREVO, SERBIA
Milica Đurđević, Milica Ristović

II – ИСТОРИЈСКЕ УРБАНЕ МАТРИЦЕ И УРБАНИ ПЕЈЗАЖИ HISTORICAL URBAN PLANNING MATRICES AND URBAN LANDSCAPES

- 178 PROCESUALNOST ARHITEKTURE U KONTEKSTU DRUŠTVENIH PROMJENA: OD IDEJE DO IDEOLOGIJE
Jasna Galjer
PROCESSUALITY OF ARCHITECTURE IN THE CONTEXT OF SOCIAL CHANGE: FROM IDEA TO IDEOLOGY
Jasna Galjer
- 190 УРБАНО НАСЛЕЂЕ И ДИВЕРЗИТЕТ СТАМБЕНИХ ТИПОЛОГИЈА У САВРЕМЕНОМ БЕОГРАДУ
Јасмина Ђокић, Ана Граовац
URBAN HERITAGE AND DIVERSITY OF HOUSING TYPOLOGIES IN CONTEMPORARY BELGRADE
Jasmina Đokić, Ana Graovac
- 204 ИСТОРИЈСКА МАТРИЦА ПОДУНАВСКИХ ГРАДОВА У СРБИЈИ У ФУНКЦИЈИ РАЗВОЈА КУЛТУРНОГ ТУРИЗМА: СТАЊЕ И МОГУЋНОСТИ
Александра Ђукић, Милица Лазаревић, Бранислав Антонић
THE ROLE OF HISTORIC MATRIX OF TOWNS AND CITIES ALONG THE DANUBE IN SERBIA IN THE DEVELOPMENT OF CULTURAL TOURISM: CURRENT STATE AND POTENTIAL
Aleksandra Đukić, Milica Lazarević, Branislav Antonić
- 216 УТИЦАЈ НОВИЈЕ ВИШЕПОРОДИЧНЕ СТАНОГРАДЊЕ НА ГРАДСКИ ПРЕДЕО У ВОЈВОЂАНСКИМ ГРАДОВИМА СРЕДЊЕ ВЕЛИЧИНЕ
Бранислав Антонић, Александра Ђукић, Ева Ваништа Лазаревић
THE IMPACT OF NEW MULTI-FAMILY HOUSING ON URBAN LANDSCAPE OF MEDIUM-SIZED CITIES IN VOJVODINA
Branislav Antonić, Aleksandra Đukić, Eva Vaništa Lazarević
- 228 ЈАВНОСТ, АРХИТЕКТУРА И УРБАНИЗАМ: СПЕЦИФИЧАН СЛУЧАЈ РЕШЕЊА ГРАДСКОГ ЦЕНТРА У ОКЛАНДУ, НОВИ ЗЕЛАНД (1924)
Милица Мађановић
GENERAL PUBLIC, ARCHITECTURE AND PLANNING: THE CURIOUS CASE OF AUCKLAND CIVIC CENTRE SCHEME IN AUCKLAND, NEW ZEALAND (1924)
Milica Mađanović
- 240 ЕДУКАТИВНИ ПРОЈЕКТИ ПОВЕЗИВАЊА БРЕНДИРАЊА МЕСТА И КРЕАТИВНЕ УПОТРЕБЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА: СТУДИЈА СЛУЧАЈА НОВИ ПАЗАР, СРБИЈА
Урош Радосављевић, Александра Ђорђевић, Ајша Ђукић, Ђорђе Петковић
EDUCATIONAL PROJECTS FOR LINKING PLACE BRANDING AND CREATIVE USE OF CULTURAL HERITAGE: THE CASE STUDY OF NOVI PAZAR, SERBIA
Uroš Radosavljević, Aleksandra Đorđević, Ajša Đukić, Đorđe Petković

- 250 УРБАНА ОБНОВА И РЕВИТАЛИЗАЦИЈА ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА У ИСТОРИЈСКОМ ЈЕЗГРУ ТРЕБИЊА
Сандра Татар
URBAN RENEWAL AND REVITALIZATION OF ARCHITECTURAL HERITAGE IN THE HISTORIC CORE OF TREBINJE
Sandra Tatar
- 264 ЖЕЛЕЗНИЧКА КОЛОНИЈА У БЕОГРАДУ: ОД *ВРТНОГ ГРАДА* ДО ПОСТМОДЕРНОГ УРБАНИЗМА
Владана Путник Прица
RAILWAY COLONY IN BELGRADE: FROM A *GARDEN CITY* TO A POSTMODERN URBAN SCHEME
Vladana Putnik Prica
- 274 УРБАНА ТРАНСФОРМАЦИЈА ИСТОРИЈСКОГ ГРАДСКОГ ЈЕЗГРА СРЕМСКЕ МИТРОВИЦЕ
Марија Покрајас
URBAN TRANSFORMATION OF SREMSKA MITROVICA HISTORICAL CORE
Marija Pokrajac
- 288 ПРИКАЗ ИЗРАДЕ ПРОЈЕКТА ПЕЈЗАЖНОГ УРЕЂЕЊА ПОРТЕ ЦРКВЕ СВ. ИЛИЈЕ И ЦРКВЕ БРВНАРЕ У ВРАНИЋУ
Дејан Скочајић, Невена Васиљевић, Драган Вујичић, Сузана Гавриловић
REVIEW OF LANDSCAPE DESIGNS FOR THE ST ELIJAH CHURCH AND THE WOODEN CHURCH IN VRANIĆ
Dejan Skočajić, Nevena Vasiljević, Dragan Vujičić, Suzana Gavrilović

III – САВРЕМЕНИ АРХИТЕКТИ, ПЛАНИРАЊЕ И ПРОЈЕКТОВАЊЕ – САВРЕМЕНОСТ И ТРАДИЦИОНАЛНОСТ CONTEMPORARY ARCHITECTS, PLANNING AND DESIGNING – CONTEMPORANEITY AND TRADITION

- 300 ЈАВНА БИБЛИОТЕКА КАО ПРИВЛАЧАН ДЕО УРБАНОГ ПЕЈЗАЖА
Ивана Бановић Ђорђевић, Бојана Бојанић Обад Шћитароци
PUBLIC LIBRARY AS AN APPEALING URBANSCAPE ELEMENT
Ivana Banović Đorđević, Bojana Bojanić Obad Šćitaroci
- 312 ЗАПОСТАВЉАЊЕ МОДЕРНОГ АРХИТЕКТОНСКОГ НАСЛЕЂА У ЦРНОЈ ГОРИ – СТУДИЈА СЛУЧАЈА ХОТЕЛА „ПОДГОРИЦА“
Милица Вујошевић, Соња Драговић, Јелена Рабреновић
THE NEGLECT OF MODERN ARCHITECTURAL HERITAGE IN MONTENEGRO – CASE STUDY OF THE PODGORICA HOTEL
Milica Vujošević, Sonja Dragović, Jelena Rabrenović
- 322 КОНЦЕПТ СИНТЕЗЕ И ЊЕГОВА ПРИМЕНА У СКЛОПУ АРХИТЕКТУРЕ И УРБАНИЗМА У ЈУГОСЛАВИЈИ – СЛУЧАЈ ГРАДА КРАГУЈЕВЦА У ПЕРИОДУ ОД 1949. ДО 1968. ГОДИНЕ
Наталија Богдановић, Бојана Пашајлић
THE CONCEPT OF SYNTHESIS AND ITS APPLICATION IN ARCHITECTURE AND URBAN PLANNING IN SFR YUGOSLAVIA – THE CASE OF THE CITY OF KRAGUJEVAC IN 1949–1968
Natalija Bogdanović, Bojana Pašajlić

- 334 САВРЕМЕНА ИНТЕРПРЕТАЦИЈА ТРАДИЦИЈЕ У АРХИТЕКТУРИ РАНКА РАДОВИЋА И ЗЛАТКА УГЉЕНА У ОКВИРУ НАЦИОНАЛНОГ ПАРКА „СУТЈЕСКА“
Маја Милић Алексић, Марина Радуљ
CONTEMPORARY INTERPRETATION OF TRADITION IN THE ARCHITECTURAL WORK OF RANKO RADOVIĆ AND ZLATKO UGLJEN IN THE SUTJESKA NATIONAL PARK
Maja Milić Aleksić, Marina Radulj

IV – НОРМАТИВНА И ПЛАНСКА ПОЉА ЗАШТИТЕ ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА
NORMATIVE AND URBAN PLANNING ASPECTS OF PROTECTING ARCHITECTURAL HERITAGE

- 346 ПРОСТОРНА ДИМЕНЗИЈА ЗАШТИТЕ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА У СРБИЈИ: ПРИЛОГ УНАПРЕЂЕЊУ ИНСТИТУЦИОНАЛНОГ И ПРАВНОГ ОКВИРА
Ана Никовић, Божидар Манић
SPATIAL DIMENSION OF THE CULTURAL HERITAGE PROTECTION IN SERBIA: A CONTRIBUTION TO THE IMPROVEMENT OF THE INSTITUTIONAL AND LEGISLATIVE FRAMEWORK
Ana Niković, Božidar Manić
- 360 КОНКУРСИ И ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ:
ОДНОС КОНКУРСА И УРБАНИСТИЧКОГ ПЛАНА
Јелена Ђерић, Марија Лалошевић
COMPETITIONS AND ARCHITECTURAL HERITAGE:
COMPETITION DESIGNS VS THE URBAN PLAN
Jelena Đerić, Marija Lalošević
- 374 УРБАНИСТИЧКО ПЛАНИРАЊЕ КАО МЕХАНИЗАМ ЗАШТИТЕ ГРАДИТЕЉСКОГ НАСЛЕЂА У САВРЕМЕНОЈ ПРАКСИ У НОВОМ САДУ
Дарко Полић
URBAN PLANNING AS A MECHANISM OF BUILT HERITAGE PROTECTION IN THE NOVI SAD CONTEMPORARY PRACTICE
Darko Polić
- 384 ГРАДИТЕЉСКО НАСЛЕЂЕ КВАРТА
КОТРОЧЕНИ: КАКО ГА САЧУВАТИ
Марилена Негулеску, Драгош Негулеску
THE BUILT HERITAGE OF COTROCENI NEIGHBOURHOOD:
WAYS TO PRESERVE IT
Marilena Negulescu, Dragos Negulescu
- 398 ИКС-ОКС С БУКУРЕШТАНСКИМ ГРАДИТЕЉСКИМ НАСЛЕЂЕМ
Кристија Чира, Михаела Лазар
PLAYING NOUGHTS AND CROSSES WITH THE BUCHAREST ARCHITECTURAL HERITAGE
Cristia Chira, Mihaela Lazăr

V – ДИГИТАЛНЕ ТЕХНОЛОГИЈЕ, ПЕРФОРМАТИВНОСТ И СПОМЕНИЧКО НАСЛЕЂЕ
DIGITAL TECHNOLOGIES, PERFORMATIVITY AND CULTURAL HERITAGE

- 410 ПРЕВОЂЕЊЕ ПАТЕРНА У АРХИТЕКТУРИ: ОГЛЕДАЛО НАСЛЕЂА
Исидора Илић, Милица Петровић
PATTERN TRANSLATION IN ARCHITECTURE: THE MIRROR OF HERITAGE
Isidora Ilić, Milica Petrović

420 КУЛТУРНО НАСЛЕЂЕ У (ВИРТУЕЛНИМ) ЈАВНИМ ПРОСТОРИМА:
УРБАНИ ДИЗАЈН И МЕШОВИТА РЕАЛНОСТ
Миља Младеновић
CULTURAL HERITAGE IN (VIRTUAL) PUBLIC SPACE:
URBAN DESIGN AND MIXED REALITY
Mijla Mladenović

430 KULTURNA TRANSVERZALA MOSTARA
Senada Demirović Habibija
CULTURAL TRANSVERSAL OF MOSTAR
Senada Demirović Habibija

VI – ПЛАНИРАЊЕ (МЕГА)ИНФРАСТРУКТУРНИХ ПРОЈЕКТА И НАСЛЕЂЕ (MEGA)INFRASTRUCTURAL PROJECT PLANNING AND HERITAGE

444 ИЗРАДА ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ ЗА ИНФРАСТРУКТУРНЕ КОРИДОРЕ И ДРУГЕ
ВЕЛИКЕ ПРОЈЕКТЕ ОД ИНТЕРЕСА ЗА ДРЖАВУ И ОДНОС ПРЕМА НАСЛЕЂУ
Наташа Даниловић Христић, Небојша Стефановић, Маја Христов
DEVELOPMENT OF PLANNING DOCUMENTATION FOR INFRASTRUCTURE CORRIDORS AND
OTHER MAJOR PROJECTS OF INTEREST TO THE STATE AND THEIR RELATIONSHIP TO THE HERITAGE
Nataša Danilović Hristić, Nebojša Stefanović, Maja Hristov

454 ПОЛИТИЧКИ ИНСПИРИСАНИ (МЕГА)ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЈЕКТИ: ПОКУШАЈ ИЗГРАДЊЕ
САОБРАЋАЈНИЦЕ КРОЗ ЗАШТИЋЕНУ ЗОНУ МАНАСТИРА ВИСОКИ ДЕЧАНИ
Дејан Ристић, Страхиња Ђорђевић
POLITICALLY INSPIRED (MEGA)INFRASTRUCTURAL PROJECTS – AN ATTEMPT
TO BUILD A MOTORWAY IN THE VISOKI DEČANI MONASTERY PROTECTED AREA
Dejan Ristić, Strahinja Đorđević

464 ЛОКАЛИТЕТИ БАШТИНЕ ИЛИ ГРАЂЕВИНСКО
ЗЕМЉИШТЕ – БЕОГРАДСКО УШЋЕ
Сања Игуман
HERITAGE SITES VS. CONSTRUCTION SITES
– BELGRADE'S UŠĆE
Sanja Iguman

476 РЕДЕФИНИСАЊЕ ПРОСТОРА УЛИЦЕ – ЕСТЕТСКА И СОЦИЈАЛНА
ВРЕДНОСТ ТРАНСПОРТНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ
Никола Митровић
REDEFINING STREET SPACE – AESTHETIC AND SOCIAL
VALUE OF TRANSPORT INFRASTRUCTURE
Nikola Mitrović

484 ЛИСТА РЕЦЕНЗЕНАТА / LIST OF REVIEWERS

Др **Урош Радосављевић**, ванредни професор
Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, Београд, Србија
uros@arh.bg.ac.rs

Др **Александра Ђорђевић**, асистент
Универзитет у Београду – Архитектонски факултет, Београд, Србија
aleksandra.dj@arh.bg.ac.rs

УЛОГА ЕДУКАЦИЈЕ У ПРОЦЕСУ БРЕНДИРАЊА МЕСТА И КРЕАТИВНОМ КОРИШЋЕЊУ КУЛТУРНОГ НАСЛЕЂА: УВИД ИЗ МАЛИХ И СРЕДЊИХ ГРАДОВА СРБИЈЕ¹

Апстракт

Основна сврха овог рада је да прошири могућности повезивања урбаног развоја и образовног процеса у области брендирања места и креативне употребе културног наслеђа. У складу с тим, рад је усмерен на модел идентификације локалних вредности и просторних ресурса, препоручујући нове приступе и предлажући употребу иновативних инструмената урбаног менаџмента у циљу имплементације различитих стратегија брендирања и одрживе употребе наслеђа. Истраживање је спроведено у оквиру Лабораторије за брендирање места и регенерацију градова на Универзитету у Београду – Архитектонском факултету, док су налази развијени на основу резултата у оквиру предмета Урбани менаџмент на завршној години мастер и интегрисаних академских студија архитектуре и мастер академских студија – Интегрални урбанизам.

Суштински односи између програма и физичких карактеристика наслеђа анализирани су кроз преглед литературе, појединачне посете локалитетима и рад у онлајн окружењу услед пандемије. Упоредо су испитиване нове могућности и примери добре праксе креативне употребе културног наслеђа. Истраживање указује на значај културне иновације и креативних пројеката за проширење културне понуде малих и средњих градова, како у Србији тако и у региону. Напослетку, такав приступ може допринети побољшању квалитета живота у физичком, социјалном и економском смислу за становнике.

Кључне речи: брендирање места, културно наслеђе, едукација, урбани менаџмент

Uroš Radosavljević, PhD, Associate Professor
University of Belgrade – Faculty of Architecture, Belgrade, Serbia
yros@arh.bg.ac.rs

Aleksandra Đorđević, PhD, Teaching Assistant
University of Belgrade – Faculty of Architecture, Belgrade, Serbia
aleksandra.dj@arh.bg.ac.rs

THE ROLE OF EDUCATION IN THE PROCESS OF PLACE BRANDING AND THE CREATIVE USE OF CULTURAL HERITAGE: THE INSIGHT FROM SMALL AND MEDIUM- -SIZED CITIES IN SERBIA

Abstract

The main purpose of this paper is to expand the possibilities for linking urban development and the educational process in the field of place branding and the creative use of cultural heritage. Therefore, the paper focuses on the model of identifying local values and place assets, recommending new approaches, and suggesting the use of innovative urban management instruments to implement various branding strategies and maintain sustainable use of heritage. The research was conducted within the *Laboratory for place branding and city regeneration* at the University of Belgrade's Faculty of Architecture, while the findings also stemmed from the results of the academic course themed Urban management, taught in the final year of Master and Integrated Academic Studies in Architecture, and Master Academic Studies – Integral Urbanism.

Substantial relations between programs and physical features of heritage were analyzed through literature review, individual site visits, and working in online learning environment due to the pandemic. New possibilities and successful case studies of creative use of cultural heritage were examined at the same time. Research indicates the importance of cultural innovation and creative projects for the extension of cultural offer of small and medium-sized cities, both in Serbia and in the region. Eventually, such an approach might lead to the improvement of the quality of life for residents in physical, social and economic terms.

Keywords: place branding, cultural heritage, education, urban management

Увод

У последњим деценијама, брендирање града у домену урбаног развоја све више добија на значају. Међутим, везе између планирања и брендирања града донедавно нису биле ни довољно истражене ни довољно концептуализоване.² Као један од основних доприноса у овој области, издваја се и специјални број једног од водећих часописа у домену планирања *European planning studies*, посвећен промишљању релација и синергија између просторног планирања и брендирања града.³ У контексту овог рада, нарочито су важне покренуте теме: везе маркетинга и брендирања града,⁴ питање културног предела⁵, питање културних наратива у контексту просторног планирања и брендирања града⁶, значај укључивања стејкхолдера у процес израде стратегије брендирања⁷, али и улога едукације у процесу повезивања брендирања града и планирања⁸, третиране у различитим друштвено-политичким контекстима.

У складу с тим, препознато је да брендирање града, било да се користи као инструмент урбаних политика или као независан инструмент, може унапредити слику града, атрактивност, репутацију места, али и створити додатну вредност у простору. Међутим, планирање је и даље недовољно фокусирано на процесе креирања вредности који су есенцијални за брендирање града, док самом брендирању недостају планерске и архитектонске интервенције у простору како би креирали додатну вредност повезивањем појединачних интервенција у кохерентну стратегију и њиховим координисањем.⁹ Поред тога, значајно је нагласити да се брендирање града посматра кроз перспективу давања значења и креирања вредности месту кроз континуирано дефинисање идентитета¹⁰ и то нарочито кроз процес контекстуално сензитивног приступа.¹¹

Када се у контексту брендирања града посматра питање едукације, потребно је нагласити основне повеље које су донеле водеће асоцијације и организације у домену архитектонског образовања и наслеђа. У *Повељи о архитектонском образовању*: Принципи и праксе архитектонског образовања, реферат Европске асоцијације за архитектонску едукацију (European Association of Architectural Education, EAAE), сматра се да су архитектура и архитектонско образовање у служби друштва у које је уграђена и у оквиру којег се препознаје вредност наслеђа, традиције и савремене културе.¹² Поред тога, *Повеља архитектонске едукације*, у издању UIA и Унеска¹³, у оквиру општих смерница дефинисала је да су архитектура, квалитет објеката и начин на који се они повезују с окружењем, поштовање природне и изграђене средине, као и колективног и индивидуалног наслеђа – елементи од јавног интереса. У складу с тим, *Повеља* дефинише да је у оквиру архитектонског образовања неопходно разумети одрживост, друштвени контекст и карактер места, али и прилагодити професионални архитектонски менталитет тако да креативни методи постану део континуираног и усклађеног културолошког процеса.¹⁴ *Повељом* су дефинисани и циљеви архитектонске едукације која у основи подразумева јачање свести о одговорности према људима, друштву, културним, урбаним, архитектонским, еколошким вредностима, као и архитектонском наслеђу. Имајући у виду предметно подручје рада, *Пове-*

ља наглашава да је културни диверзитет заједничко наслеђе читавог човечанства и да се као такво мора препознати, разумети, за остваривање бенефита садашњих и будућих генерација.¹⁵

Овај приступ се налази у основи едукативних пројеката које је остварио Архитектонски факултет Универзитета у Београду.¹⁶ У фокусу овог рада је предмет Урбани менаџмент, који се реализује на другој години Мастер академских студија архитектуре, петој години Интегрисаних студија архитектуре и другој години мастер програма Интегрални урбанизам. Предмет се у датој форми организује од 2015. године, док ће фокус овог рада бити на резултатима из претходне школске године.

Контекст Србије – између стратешког и реалног

Када се у контексту брендирања града посматра питање креативне, али и одрживе употребе културног наслеђа, у Србији се препознаје изразити несклад између стратешких, углавном секторских, докумената и важеће регулативе. С тим у виду, *Стратегија одрживог развоја Републике Србије до 2030. год.*¹⁷, и *Основни концептуални приступ просторном развоју за јавни увид* као део процедуре израде *Просторног плана Републике Србије*¹⁸ наглашавају значај одрживог коришћења наслеђа, али и потребе за проширењем дефиниције наслеђа. Са друге стране, закони који третирају наслеђе¹⁹ нису довољно усклађени са савременим потребама и околностима и готово да нису мењани од 1995. године. Поред тога, последњих година, примећује се и низ предлога закона који третирају наслеђе, насталих у циљу решавања идентификованих недостатака постојеће регулативе, а који још нису усвојени – као што су Нацрт закона о културном наслеђу и Нацрт закона о делатности заштите непокретних културних добара.

Стратегија одрживог развоја Републике Србије до 2030. године се у великој мери ослања на *Циљеве одрживог развоја [Sustainable Development Goals (SDG)]*. У контексту наслеђа, *Стратегија* наглашава циљ 11.4, који се односи на заштиту светске културне и природне баштине. У оцени постојећег стања, *Стратегијом* се наглашава: 1) недовољна заступљеност теме (у смислу недостатка смерница, метода евалуације и истраживања); 2) занемаривање одређених типова наслеђа (попут индустријског, вернакуларног, модерничког, нематеријалног) и 3) недовољно постојање финансијских механизма за ревитализацију и генерално финансирање, нарочито имајући у виду праксу смањења националног буџета у домену културе. Наглашава и да су наведени проблеми проузроковали континуирану и видљиву девастацију културног наслеђа, неизбалансиране и фрагментисане просторне интервенције, губљење образаца грађења итд. И поред препознавања ових специфичних проблема, *Стратегија* не препознаје брендирање места као један од могућих механизма за њихово решавање.

Са друге стране, *Основни концептуални приступ просторном развоју до 2040. године* истиче значајан допринос интегративној заштити и одрживој употреби наслеђа, који је видљив у документима просторног и урбаног планирања, али који није могуће

спровести због неусклађеног регулаторног и институционалног оквира. Концепт плана идентификује и недовољно истраживање и третирање наслеђа које нема формалну заштиту, третирање граница постојећих заштићених објеката и амбијенталних целина, некоординисане процесе управљања и менаџмента. Поред тога, када се посматра туризам и ограничења у његовом развоју, концепт плана између осталог истиче и појаву непланске изградње, недостатак професионално обликованих туристичких производа и националног туристичког брэнда на међународном тржишту, девастацију одређених туристичких простора другим делатностима, запуштање културних добара и етно-наслеђа, и недовољну регионалну интеграцију туристичке понуде путем кластерског удруживања. Када се говори о едукацији, и вези едукације, наслеђа и брэндирања, важно је истаћи недавно усвојену *Стратегију културе*, која у домену наслеђа идентификује проблеме децентрализације надлежности, недовољне и нејасне финансијске одговорности, недостатак хијерархијске координације и комуникације, рада на терену и недостатак људских ресурса. Иако је фокус на интернационалном и регулаторном контексту, који је годинама био занемарен, *Стратегија културе* наглашава циљ успостављања нормативног оквира за адекватну бригу о наслеђу, његовом идентификовању, истраживању, евалуацији, заштити, презентацији и адекватном коришћењу и укључивању у савремене услове живота. Као део овог циља, истичу се активности реорганизације управе и позиције експерата за заштиту наслеђа, стандардизација заштите и конзервације, усвајање менаџмент планова за непокретна културна добра, умрежавање институција у сврху боље комуникације, размена знања и координације, умрежавање и јачање веза културе, едукације и науке.

Едукативни пројекат – искорак ка повезивању локалног урбаног развоја и едукативног процеса

На основу претходне анализе, у Табели 1 приказано је на који начин је у процесу едукације одговорено на идентификоване изазове брэндирања града у контексту Србије. Поред тога, табела приказује и едукативни процес кроз четири основе фазе, на основу којих је била структурирана настава на предмету Урбани менаџмент. Иако је циљ предмета истраживање и рад с конкретним локалним самоуправама, попут реализованих сарадњи с Кикиндом и Смедеревом, овогодишњи услови пандемије креирали су другачији наставни контекст. Управо зато, предмет је конципиран тако да студенти истражују локалне контексте и да за мале и средње градове у Србији предлажу креативне пројекте за брэндирање града, и да у односу на њих предлажу инструменте урбаног менаџмента за њихову операционализацију. Студенти су кроз теоријски, истраживачки и практичан рад током обиласка локације, као и кроз рад на вежбама, истраживали релације између постојећих садржаја и програма културе, туризма и физичке урбане структуре. На основу таквог истраживања, предложена је визија развоја и креативни пројекти за урбану регенерацију кроз проширење културних и туристичких садржаја и унапређење квалитета живота у физичком, социјалном и економском смислу. Визијом развоја и креативним пројектима дефинисани су циљеви

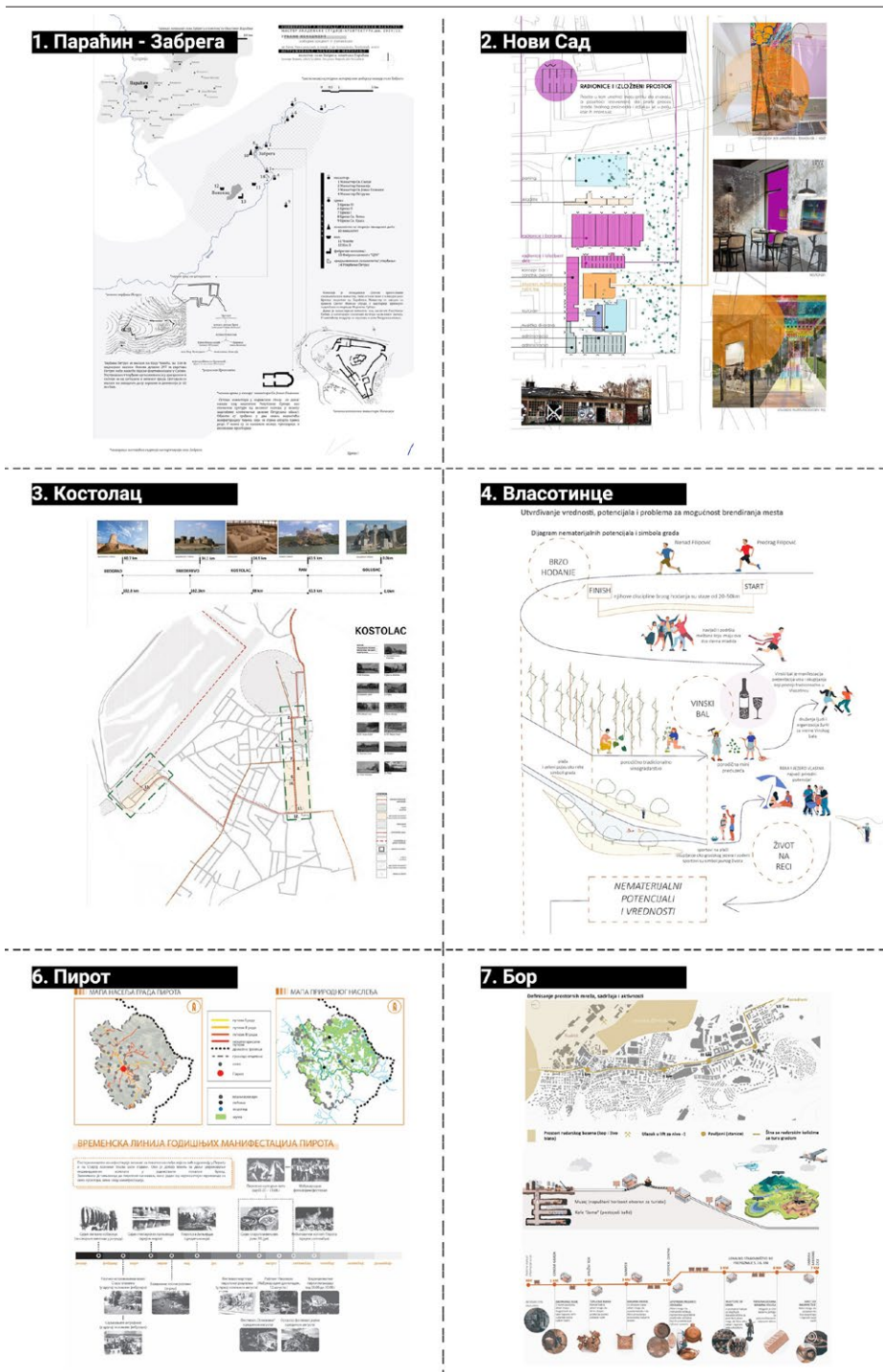
ИДЕНТИФИКОВАНИ ИЗАЗОВИ БРЕНДИРАЊА ГРАДА У КОНТЕКСТУ СРБИЈЕ	ПРЕВОЂЕЊЕ ИЗАЗОВА У ПРОЦЕС ЕДУКАЦИЈЕ – НАЧИНИ И СПЕЦИФИЧНИ ЗАДАЦИ
Проширење дефиниције наслеђа	<p>Фаза 1. Истраживање, анализа и мапирање постојећих начина употребе, организације и значења јавних градских простора</p> <p>1.1. Истраживање и анализа аутентичног културног идентитета и градитељског наслеђа, оригиналности и специфичности урбаног места;</p> <p>1.2. Мапирање и приказ релација између постојећих садржаја, мрежа и програма и физичке урбане структуре и простора;</p> <p>1.3. Утврђивање вредности, потенцијала и проблема за могућност брендирања места</p>
Занемаривање одређених типова наслеђа (индустријско, вернакуларно, модернистичко, нематеријално)	
Третирање наслеђа без формалне заштите	
Девастација одређених туристичких простора другим делатностима	
Несклад између стратешких, углавном секторских докумената	<p>Фаза 2. Визија развоја и брендирање места садржајима културе и туризма</p> <p>2.1. Интегрални просторни и програмски концепт брендирања места на основу препознатих вредности, потенцијала и проблема</p> <p>2.2. Дефинисање циљева</p> <p>2.3. Дефинисање просторних мрежа, садржаја и активности</p>
Континуирана девастација наслеђа, фрагментисани простори и губитак образаца грађења	
Недостатак професионално обликованих туристичких производа и националног туристичког бренда	
Значај одрживог коришћења наслеђа	<p>Фаза 3. Креативни нови пројекти и програми за брендирање градова и проширење културних и туристичких садржаја</p> <p>3.1. Анализа примера и моделских опција за пројекте и програме брендирања у складу с интересима и потребама релевантних актера</p> <p>3.2. Разрада просторних интервенција пројеката и програма брендирања у складу са специфичностима културног контекста</p>
Успостављање нормативног оквира за адекватну бригу о наслеђу, његовој презентацији и адекватном коришћењу и укључивању у савремене услове живота	
Недовољно постојање финансијских механизма	<p>Фаза 4. Операционализација пројеката кроз примену савремених инструмената урбаног менаџмента</p> <p>4.1. Инструменти урбаног менаџмента предвиђени пројектом (економски / регулаторни / информативни)</p> <p>4.2. Очекивани ефекти примене инструмента (на просторном, економском, еколошком и социокултурном нивоу)</p> <p>4.3. Потенцијалне условљености за примену инструмента у конкретном пројекту (просторне / временске / институционалне / људске)</p>
Некоординисани процеси управљања и менаџмента	
Недовољна и нејасна финансијска одговорност	

Табела 1. Превођење изазова у процес едукације

и менаџмент план у складу с улозима заинтересованих страна, сложености процедура и потребним временом за имплементацију, као и реалним могућностима и изворима финансирања. Сваки од пројеката брендирања града садржи истраживање употребе савремених инструмената урбаног менаџмента за све будуће активности усмеравања локалног просторног и друштвеног развоја.

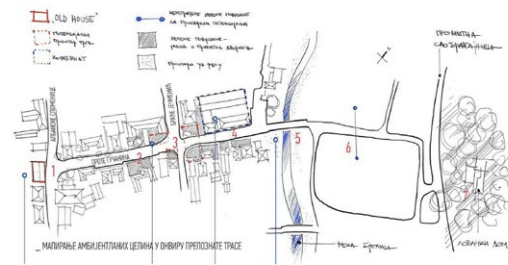
ГРАД	КРЕАТИВНИ ПРОЈЕКТИ	ПРИМЕЊЕНИ ИНСТРУМЕНТИ
1. Параћин - Забрега	<p>Пројекат Туристичког инфо-центра, односно туристичког едукаторијума – места сазнања, чворишта и атрактора</p> <p>Пројекат ZabregApp с циљем проналажења смештаја, интернет продаје, резервације/ куповине карата за туристичке туре и са информативним одељком</p>	<p>Зонирање и намена земљишта – измене и допуне важећег просторног плана</p> <p>Пореске олакшице за локалне предузетнике</p> <p>Партиципативни јавни скупови</p> <p>Е-партиципација</p> <p>Локалне акционе групе</p> <p>Јавно-јавна и јавно-приватна партнерства</p>
2. Нови Сад	<p>Рађање културног и новог. Сада!</p> <p>Стварање простора за рад, живот и промоцију, намењен уметницима, отвореног мултифункционалног трга и простора за радионице и излагање производа</p>	<p>Четврти с мешовитим наменама</p> <p>Делење и регулисање земљишта које су окупирани сквотери</p> <p>Јавно земљиште као капитални допринос заједничком улагању</p> <p>Е-партиципација</p> <p>Партиципативни јавни скупови</p> <p>Јавно-јавна и јавно-цивилна партнерства</p>
3. Костолац	<p>Castellum Detour</p> <p>Скретање са Еуровело бициклистичке руте – скретање у прошлост кроз креирање руте кроз Костолац</p>	<p>Процена утицаја на животну средину</p> <p>Пореске олакшице</p> <p>Партиципативни јавни скупови – радионице</p> <p>Јавно-приватна партнерства</p>
4. Власотинце	<p>Лелетнон</p> <p>Организација спортске манифестације сличне триатлону, која повезује пливање, трчање и брзо ходање (услед чињенице да су једини репрезентативци Србије у овом спорту из Власотинца)</p>	<p>Процена утицаја на животну средину</p> <p>Јавно земљиште као капитални допринос заједничком улагању</p> <p>Управљање потенцијалним нежељеним ефектима</p> <p>Е-партиципација</p> <p>Локалне акционе групе,</p> <p>Јавно-цивилна и јавно-приватна партнерства</p>
5. Гуча	<p>Траса Драгачевског заната</p> <p>Предвиђена су четири креативна пројекта: Драгачевска траса, Школа јахања, Дизајн радионица, Галерија</p>	<p>Урбанистичко-архитектонски конкурс за монтажано-демонтажне објекте</p> <p>Процена утицаја на животну средину</p> <p>Пореске олакшице</p> <p>Локалне акционе групе</p> <p>Партиципативни јавни скупови</p> <p>Е-партиципација</p>
6. Пирот	<p>Сврни си у Пирот и че си останеш</p> <p>Пројекат се састоји од два потпројекта (1) <i>Ај че идемо да се промајемо</i>, који подразумева вођену туру кроз град, и (2) <i>Пођи си пут качкаваља</i>, који предвиђа туре које прате читав <i>животни</i> циклус једног котура пиротског качкаваља</p>	<p>Процена утицаја на животну средину</p> <p>Отуђење и/или закуп општинског грађевинског земљишта</p> <p>Продаја и/или закуп општинског грађевинског земљишта између повезаних актера</p> <p>Партиципативни јавни скупови</p> <p>Коришћење технологије за учешће јавности</p> <p>Локалне акционе групе</p> <p>Јавно-приватна и јавно-цивилна партнерства</p> <p>Администрација грађевинског земљишта</p>
7. Бор	<p>Бор на ТРИ нивоа.</p> <p>Презентација рудника (ниво -1), симбола километра као основног постулата организације градског живота (ниво 0) и активирање аеродрома (ниво +1)</p>	<p>Урбанистичко-архитектонски конкурс</p> <p>Партиципативни јавни скупови</p> <p>Коришћење технологије за учешће јавности</p> <p>Локалне акционе групе</p>

Табела 2. Резултати пројекта

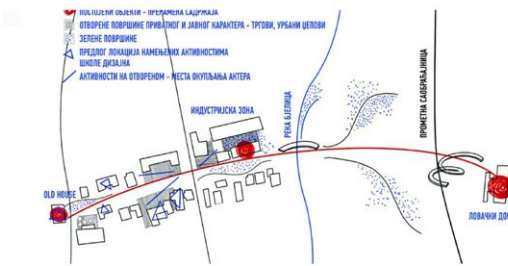

Слика 1. Илустрације студентских радова (извор: 1. Јелена Ђокић, Теодора Ђирић, 2. Чарна Вуковић, Митра Васиљевић, 3. Тамара Бујошевић, Драгана Зорић, 4. Милица Миљковић, Теодора Симоновић, 5. Владимир Недељковић, Неда Стојановић, 6. Јелена Станисављевић, Ана Сребро)

5. Гуча

Фаза 1 Истраживање, анализа и мапирање постојећих начина употребе, организације и значења јавних градских простора

Фаза 2 и 3 Визија развоја и брендирање места садржајима културе и туризма и Креативни нови пројекти и програми за брендирање градова

Слика 2. Сегмент студентског рада који илуструје, 1, 2, и 3. фазу рада на предмету (извор: Милица Божовић, Катарина Банковић, Јасмина Баба-Милкић)

У задатом оквиру, анализирано је 19 градова, од којих је у Табели 2 приказано седам радова. Табела приказује град, креиране креативне пројекте и примењене савремене инструменте урбаног менаџмента.

Приказане табеле и илустрација студентског рада говоре о комплексности методологије рада, али и могућности да се идентификовани изазови претворе у потенцијале за брендирање града. Познавање и детаљно истраживање локалног контекста, омогућило је препознавање специфичности локалних простора (од „километра као основног постулата организације градског живота“ преко специфичних простора попут мрежа као што је *Драгачевска траса* до људи као што су репрезентативци у брзом ходању). Препознавање ових спецификаума, али и њихово превођење у стратегију брендирања, омогућили су креирање јединствених и аутентичних просторно-програмских решења. Иако се традиционално образовање у области архитектуре обично фокусира на проблеме *шта* (естетске и функционалне карактеристике изграђеног и природног окружења) и *где* (решења специфична за локацију и специфичан контекст креативних пројеката), на овом предмету је фокус стављен и на промишљање питања имплементације и операционализације стратегије, и тиме пружа одговор на питање *како* и *ко* и *за кога*. Питање *како* је у пројектима наглашено истраживањем савремених инструмената урбаног менаџмента.

Закључак

Истраживање указује да примена инструмената урбаног менаџмента у одређеним контекстима захтева одговарајућу употребу и комбинацију регулаторних, економских и информационих инструмената управљања на локалном нивоу, чиме се потврђују и резултати претходних истраживања.²⁰ Такође, употреба инструмената урбаног менаџмента зависи од перцепције проблема, ресурса, прилика, вредности и циљева уграђених у визију развоја дефинисану одређеним контекстом (исто). Питање *ко и за кога* омогућава разматрање и тражење користи, интереса и оперативних капацитета свих заинтересованих страна укључених у процес брендирања града.

Предложени тематски пројекти на јасан и атрактиван начин илуструју могуће кораке у развоју појединих аспеката креативног коришћења културног наслеђа и брендирања, којима се доприноси увећању атрактивности анализираних градова и општина за посетиоце, али и квалитету живота локалног становништва. Посебно је важно истаћи да се у процесу брендирања места и креативном коришћењу културног наслеђа кроз ово истраживање формира искорак ка повезивању локалног урбаног развоја и едукативног процеса, указујући на могући модел сарадње општина и институција високог образовања (донекле ограничен ове школске године због рада у онлајн окружењу услед пандемије), у решавању питања од значаја за урбани развој који се може применити и у другим општинама у Србији.

Напомене

- 1 Овај рад је настао у оквиру Лабораторије за брендирање места и регенерацију градова на Универзитету у Београду – Архитектонском факултету, као резултат рада на научном пројекту бр. 451-03-68/2020-14/200090, који финансира Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.
- 2 Eshuis, J. & Edwards, A. Branding the city: The democratic legitimacy of a new mode of governance, *Urban Studies*, 2013, 50(5), 1066–1082; Oliveira, E. *Place branding in strategic spatial planning - An analysis at the regional scale with special reference to Northern Portugal* (Unpublished doctoral dissertation), University of Groningen, Groningen, 2016; Van Assche, K. & Lo, M. Planning, preservation and place branding : A tale of sharing assets and narratives. *Place Branding and Public Diplomacy*, 2011, 7(2), 116–126; Van Assche, K., Beunen, R., & Lo, M. Place as layered and segmentary commodity : Place branding, smart growth and the creation of product and value. *International Planning Studies*, 2016, 21(2), 164–175.
- 3 За више информација, погледати специјални број: Spatial planning and place branding: rethinking relations and synergies, *European Planning Studies*, 2020, 28(7).
- 4 Deffner, A. et al., City marketing and planning in two Greek cities : plurality or constraints?, *European Planning Studies*, 2020, 28(7), 1333–1354.
- 5 Porter, N. Strategic planning and place branding in a World Heritage cultural landscape : a case study of the English Lake District, UK, *European Planning Studies*, 2020; 28(7), 1291–1314.
- 6 Grenni, S., Horlings, L. G. & Soini, K. Linking spatial planning and place branding strategies through cultural narratives in places, *European Planning Studies*, 2020, 28(7), 1355–1374.

- 7 De San Eugenio-Vela, J., Ginesta, X. & Kavaratzis, M. The critical role of stakeholder engagement in a place branding strategy: A case study of the Empordà brand, *European Planning Studies*, 2020, 28(7): 1393–1412.
- 8 Radosavljević, U. et al., Educational projects for linking place branding and urban planning in Serbia, *European Planning Studies*, 2020, 28(7): 1431–1451.
- 9 Van Assche, K., Beunen, R., & Lo, M. Place as layered and segmentary commodity : Place branding, smart growth and the creation of product and value, *International Planning Studies*, 2016, 21(2), 164–175.
- 10 Kapferer, J.-N. *Strategic brand management : Creating and Sustaining Brand Equity Long Term* (4th ed.), Kogan Page, London, 2008.
- 11 Oliveira, E., & Ashworth, G. J. A strategic spatial planning approach to regional branding : Challenges and opportunities, in: Campelo, A. (ed.), *Handbook on Place Branding and Marketing*, Edward Elgar, Cheltenham, 2017, 22–40.
- 12 *Towards a Charter on Architectural Education Principles And Practices Of Architectural Education : A Position Paper Of The Eaae Education Academy*, EAAE.
- 13 *Charter UNESCO/UIA for Architectural Education*, UNESCO-UIA Validation Council for Architectural Education, International Union of Architects, Paris, France, 2017.
- 14 Appendix X, *UIA paper on Heritage Education, of UIA Education Commission Reflection Group 7, on Heritage Education*, Torino, 2008.
- 15 *UNESCO Universal Declaration on Cultural Diversity of November 2001*, <http://unesdoc.unesco.org/images/0012/001271/127160m.pdf> [30. 1. 2021]
- 16 Radosavljević, U. et al., Educational projects for linking place branding and urban planning in Serbia, *European Planning Studies*, 2020, 28(7): 1431–1451; Radosavljević, U. et al., Nodes and Networks: The Generative Role of Cultural Heritage for Urban Revival in Kikinda, *Sustainability*, 2019, 11(9): 2509.
- 17 *Службени гласник Републике Србије*, 2019, бр. 47.
- 18 *Просторни план Републике Србије од 2021. до 2035. године : Основни концептуални приступ просторном развоју за рани јавни увид*, Министарство грађевинарства, саобраћаја и инфраструктуре, Сектор за просторно планирање и урбанизам, Београд, 2020.
- 19 Закон о културним добрима, *Службени гласник Републике Србије*, бр. 71/94, 52/2011 – др. закони и 99/2011 – др. закон и 6/2020 – др. закон.
- 20 Radosavljević, U., Ђорђевић, А. и Radosavljević, J. Instrumenti urbanog menadžmenta za lokalni razvoj, u: Filipović, dr D., Šećerov, dr V. i Radosavljević, mr Z. (ur.), *Lokalna samouprava u planiranju i uređenju prostora i naselja : u susret evropskim integracijama*, zbornik radova šestog naučno-stručnog skupa sa međunarodnim učešćem, Asocijacija prostornih planera Srbije : Univerzitet u Beogradu : Geografski fakultet, Beograd, 2016, 43–52.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

71(082)
72.01(082)
71/72.025(082)

ЗАВОД за заштиту споменика културе града
Београда (Београд). Конференција (11; 2021)

Градитељско наслеђе и урбанизам : зборник радова / Завод
за заштиту споменика културе града Београда, XI научностручна
конференција са међународним учешћем, Београд, 2021.
; [организатор] Завод за заштиту споменика културе града Београда
; [уредник Раде Мрљеш] = Architectural heritage and urban planning
: proceedings / Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, XI
Scientific and professional conference with international participation,
Belgrade, 2021. ; [organiser] Cultural Heritage Preservation Institute of
Belgrade ; [editor Rade Mrlješ]. - Београд : Завод за заштиту споменика
културе града Београда = Belgrade : Cultural Heritage Preservation Institute
of Belgrade, 2021 (Београд : Birograf comp). - 484 стр. : илустр. ; 24 cm

Радови на више језика. - Тираж 300. - Стр. 14-15: Реч уредника / Раде
Мрљеш. - Напомене и библиографске референце уз поједине радове.
- Библиографија уз већину радова. - Abstracts.

ISBN 978-86-6100-000-3

a) Урбанизам - Зборници b) Културна добра - Заштита - Зборници
v) Архитектонски споменици - Заштита - Зборници

COBISS.SR-ID 41652489

ЗАВОД ЗА ЗАШТИТУ
СПОМЕНИКА КУЛТУРЕ
ГРАДА БЕОГРАДА

beogradskonasledje.rs

ISBN 978-86-6100-000-3